

Ólavur Hátún um føroyskan fólkatónleik (1):

Kingosangurin ljóðaði illa í oyrunum á teim donsku prestunum

»Kingolögini eru sermerkt. Í okkara oyrum eru tey heldur enn ikki fremmand. Tey byggja nógv á koloratur, og oftast verður improviserað eftir orðunum, ella sum lagið er á sangaranum.

Men improvisatiónin er ikki tilvildarlig. Hvør sangari hevur eina ætlan við tí.

Hetta segði Ólavur Hátún m.a. í tí fyrilestri um føroyskan fólkatónleik, sum hann helt á NMPU-ráðstevnunni í Nordur-landahúsinum. Fyrsti partur snýr seg um Kingosang. Hinir báðir partarnir fara at snúgvá sum um kvæði og dans.

Lagt til rættis og tikið myndir: Heri Eysturlið.

Føroysk tónleikatraditión er ólik teirri í øðrum londum, tí vit hava ongantið havt instrumentál-tónleik. Um hetta kemst av, at tilfar hevur troðið til instrument, vit hava verið avbyrgdir frá øðrum londum, ella kanska at

dansurin hevur havt so vorðnar fastatøkur á fólkinum, at ikki hevur verið pláss fyri øðrum tónleikavirksemi, er ilt at siga.

Sangtraditiónin hevur harafturimóti verið so sterk, at har hava vit eitt arvagóðs, sum saktans tolar at verða samanbórið við tað, aðrir hava varðveitt.

Tí er hósikiligt at við-

gera tey málsligu viðurskiptini í landinum eitt sindur.

Danskt sum høvuðsmál

Við trúbotini fingur vit ikki, sum lond flest, móðurmálið inn í kirkjurnar. Kirkju-, skúla- og embætismannamálið var danskt. Helst var hetta høvuðsorsøkin til mótsøðuna imóti teimum nýggju skúlunum í 19. öld, istaðin fyri sum fyrr, tá ið undirvist hevði verið

heima við hús.

Føroyingar hava tí í ein ávisan mun verið tvímáls- ligir í öldir, og hetta kemur til sjóndar í sanginum.

Ikki fyrr enn í nýggjari tíð er føroyskt vordíð høvuðsmál í kirkjum, skúlum og heima við hús. Nær fyrsta danska sálma- bókini varð tikið í brúk, er óvist. Tó er trúligt, at sálma bókini hjá Hans Thomisen frá 1569 hevur verið brúkt. Serligan týð- ing fekk Kingosálma bókini frá 1699, og hon hevur summastaðni verið brúkt

til dagin í dag. Hugtakið Kingosangur fór so við og við at fevna um sálmar, bæði eftir Kingo og øðrum yrkjarum, og lögin til hesar sálmar.

Tungur sangur

Kingolögini eru sermerkt. Í okkara oyrum eru tey heldur enn ikki fremmand.

Ein týskur fuglafróðingur, sum var í Føroyum í 1828, og sum annars læt væl at føroyingum og trúarlivinum, skrivaði m.a. um eina gudstæn- astu:

»Kirkjan var fullsett, men sangurin var tað ræðuligasta, eg í livinum havi upplivað. Hvør gey- lar eftir sinum tykki«.

Kingolögini byggja nógv á koloratur, og ofta verður improviserað eftir orðunum, ella sum lagið er á sangaranum. Tí varð sálmasangurin í kirkjunum oftast fleiraddaður — mest sum av tilvild. Tann royndi sangarin hevur ikki improviserað sum best ber til, men havt eina ætlan við tí. Eitt demi er »Et barn er født í Bethlehem«. Her er ikki av tilvild, at sangarin syngur hægri og hægri aftan á hvørt vers. (Sí nótaðemið).

Henda sanghált vita menn eisini um í norskar

Kingosangurin er at kalla útdeyður, men lögin liva víðari, eitt nú í teim frá- liku kórsatsunum hjá Carl Clausen.

til dagin í dag. Hugtakið Kingosangur fór so við og við at fevna um sálmar, bæði eftir Kingo og øðrum yrkjarum, og lögin til hesar sálmar.

Kingotraditión, og konir menn vilja vera við, at samband er millum henda sanghált og andaligan sang í Skotlandi, á Balkan og enná millum Volga- týskararnar.

Útróður

Umframtrúarlívið, ið var knýtt at kirkjuni, hevur Kingosangurin eisini merkt gerandisdagin. Eitt nú var síður, at fiskimenn sungu »Nu flyer jeg til din nåde«, aðrenn teir fóru til útróðrar. Afturkomnir av útróðri sungu teir Gudi takkarvers. Hesin síður varð varðveittur langt inn í okkara öld. Men nú var Kingosangurin so fallin í órokt.

Sum sagt hildu útlend- ingar, ið komu til Føroya, Kingosangin vera løgnan. Teir ungu prestar, ið komu til landið seint í farnu öld, hava gjørt, hvat ið hevur staðið teimum í boði fyri at fáa nýggjari dansk sálmalög í føroyskar kirkjur. Teir keyptu kirkjunum harmonium, og hjálptir av skúlalærar- anum eydnaðist teimum at reka Kingo á dyr. Sálmatekstirnir hjá honum eru framvegis høgt í metum, nútímansgjørdir og ilatnir tey nýggju lög- ini. Henda tónleikaliga broyting hevði tó komið undir øllum umstøðum, av tí at Føroyar júst tá broyttust við øgiligari ferð frá bóndasamfelag til

ET BARN ER FØDT

»Et Barn er født i Betle- hem«. Her er neyvan av tilvild, at sangarin syngur hægri og hægri eftir hvørt vers. (Sí »Ándelig vísing på Færøerne«, C. og M. Clausen)

1. Et Barn er født i Bethlehem, i Bethlehem, Thi glæder sig Jerusalem, Haleluja.
2. Han lagdes i et Kribberum, Et Kribberum, Uden Ende er Hans Herredom, Haleluja.

3. En Ox og Asen der hos stod, Der hos stod, Og saa der denne Herre og Gud, Haleluja.
4. De Konger af Saba komme der, Komme der, Ofrede Gud, Haleluja.

